

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

О.І. Дребот

доктор економічних наук, професор, академік НААН

Інститут агроекології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)

e-mail: drebot_oksana@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2681-1074>**О.В. Мельников**

аспірант

Інститут агроекології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)

e-mail: alexej.mln@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3710-9152>

У статті досліджено проблеми та перспективи розвитку ринку органічної сільськогосподарської продукції України в умовах війни. Проаналізовано сучасний стан ринку органічної сільськогосподарської продукції за 2021–2023 рр. Розглянуто вплив війни на органічне сільське господарство, зокрема опрацьовано динаміку кількості органічних операторів і площі органічних угідь. Проаналізовано експорт сільськогосподарської продукції за 2021–2023 рр. Встановлено, що основними проблемами та викликами для органічного ринку України на початку війни були знищення об'єктів інфраструктури та ланцюгів постачання, пошкодження органічних полів унаслідок бойових дій, зменшення попиту на органічну продукцію, недосконалість органічного законодавства. Окреслено заходи, спрямовані на відновлення втрачених позицій, серед яких ключовими є впровадження органічного законодавства України в повному обсязі та початок роботи двох державних реєстрів у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. Визначено завдання, які необхідно реалізувати для подальшого розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні. Висвітлено значення властивостей ґрунту в органічному виробництві, оскільки саме вони сприяють забезпеченню сільськогосподарських культур водою та поживними речовинами, а також засвоєнню рослинами сонячної енергії. Їхня системна дія дозволяє ефективно використовувати верхній родючий шар ґрунту, в якому ростуть рослини. Загалом, актуальність теми зумовлена необхідністю адаптації виробників органічної сільськогосподарської продукції до умов війни.

Ключові слова: органічне сільське господарство, конкурентоспроможність, маркування, аналіз, експорт, родючий ґрунт, сонячна енергія.

ВСТУП

На сьогодні внаслідок військових дій Україна втратила позиції на зовнішньому ринку органічної продукції, який розвивався в попередні роки швидкими темпами. Також постраждав і внутрішній ринок органічної сільськогосподарської продукції. На відміну від зовнішнього, він був слаборозвиненим і потребував підтримки ще до повномасштабного вторгнення. Війна поглибила кризу та знизила конкурентоспроможність органічних виробників. Відбулося падіння купівельної спроможності населення та, як наслідок, зменшення попиту на органічну продукцію. Багато органічних ферм опинилися в зонах бойових дій або на окупованих територіях, що призвело до втрати доступу до цих земель та їх руйнування. Через це відбулося скорочення виробництва органічної продукції, ускладнення логістики та експортних операцій.

Незважаючи на це, органічне сільське господарство має значний потенціал для відновлення та розвитку навіть в таких важких умовах. Україна прагне досягти більшої частки органічного виробництва на ринку в найближчому майбутньому. Про це свідчить Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року” [1]. Національною економічною стратегією на період до 2030 року офіційно визначено цілі щодо збільшення органічних площ до 3% від загальної площі сільськогосподарських земель в Україні та збільшення експорту органічних продуктів до 1 мільярда доларів США до 2030 року, а також впровадження органічного законодавства України в повному обсязі в 2023 році та початок роботи двох державних реєстрів у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції.

Метою дослідження є детальний аналіз сучасного стану виробництва та споживання органічних продуктів в Україні, а також визначення особливостей функціонування, проблем і перспектив розвитку ринку органічної продукції в умовах війни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми та перспективи розвитку ринку органічної продукції розглядали як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, серед яких С. Амонс, В. Артиш, О. Бородіна, І. Городняк, В. Грановська, С. Мамалига, Є. Милованов, О. Хаєцька, Т. Чайка, В. Шлапак та інші. В їхніх наукових працях розкрито сутність ринку органічної продукції, визначено та оцінено обсяг цього ринку, розглянуто перспективи його розвитку. Незважаючи на ґрунтовні дослідження, проведені науковцями, ці питання потребують подальшого комплексного вивчення та переосмислення з урахуванням важких реалій сьогодення.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

У процесі написання статті використовувалися науково-теоретичні, монографічні та аналітичні методи. Вивчалися та аналізувалися актуальні наукові праці вітчизняних і закордонних вчених, а також статистичні дані з офіційних джерел.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Аналіз ринку станом на 2022 рік. Органічне сільське господарство має великий виробничий та організаційний потенціал. Органічне землеробство сьогодні є не лише світовим трендом, а й економічно доцільним видом гос-

подарської діяльності. У світі екологічно чиста органічна продукція має вищу ціну реалізації, ніж виготовлена за традиційними технологіями. Тому світовий ринок виробництва органічної продукції демонструє стійку тенденцію до зростання. За результатами 2022 року він сягнув майже 135 млрд євро, а приріст становив майже 9% порівняно з 2021 роком. Площі, відведені під органічну продукцію, сягали 96,4 млн га, що на 26,6%, або на 20,3 млн га, більше порівняно з 2021 роком [2]. Цей розвиток зумовлений постійним зростанням попиту на харчові продукти та непродовольчі товари, виготовлені без застосування штучних хімічних речовин, що не шкодять здоров'ю людей і навколишньому середовищу.

До початку повномасштабного вторгнення в Україні спостерігалася позитивна динаміка збільшення площ сільськогосподарських земель під органічне сільське господарство. Через війну кількість земель під органіку скоротилася на 37%. Станом на 31 грудня 2022 року загальна площа сільськогосподарських угідь, зайнятих під органічним виробництвом та в перехідному періоді, становила 263 619 га, зокрема площа з органічним статусом — 246 126 га [3] (рис. 1).

Майже на 36% за обсягом (6 280 т) та на 48% за вартістю (приблизно 17 млн дол. США) скоротилися внутрішні продажі української органічної продукції в 2022 році порівняно з 2021 роком [5]. Приблизно 120 000 га сертифікованих земель було втрачено: частково через забруднення після бойових дій, зокрема в Київській, Сумській, Чернігівській, Харківській, Херсонській, Запорізькій областях, та через окупацію в Херсонській та Запорізькій областях. Якщо подивитися на зменшення площ по регіонах, то можна побачити, що найбільше падіння спостерігається в Львівській області — мінус 79,7%.

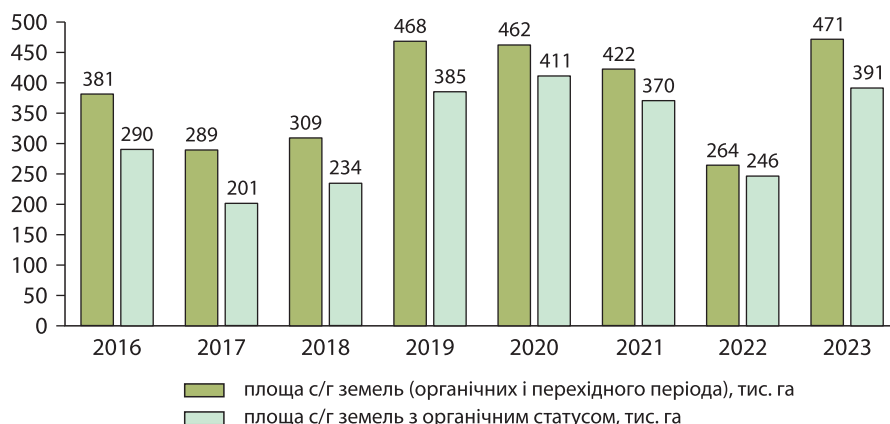


Рис. 1. Загальна площа сільськогосподарських земель, зайнятих під органічне виробництво, тис. га, 2016–2023 рр.

Джерело: [4].



Рис. 2. Кількість органічних операторів в Україні, 2016–2023 рр.*

Джерело: [4].

Примітка: * дані за 2016–2018 рр. зібрані за стандартами, еквівалентними органічному законодавству ЄС; за 2019–2023 рр. — за стандартами, еквівалентними органічному законодавству ЄС та США (NOP).

Тернопільська область, яка була лідером серед областей України в 2021 році з 61,5 тис. га, у 2022 році налічувала всього 2,08 тис. га, що є падінням на 96,6%. Черкаська область знизила площі на 92,8%. Це найбільші втрати. Серед інших областей варто назвати такі: Київська — мінус 3,1%, Житомирська — мінус 4,3%, Рівненська — мінус 7,2%, Кіровоградська — мінус 9,6%.

Майже 30% українських органічних операторів призупинили свою діяльність [6]. Як видно з рис. 2, станом на 2021 рік в Україні нараховувалося 528 операторів ринку органічної продукції, з яких 418 були виробниками сільськогосподарської продукції. Для порівняння, в 2022 році їхня кількість зменшилася до 462 та 380 відповідно. Таке падіння стало наслідком цілої низки проблем, що виникли через повномасштабну війну, серед яких головними були такі:

- зруйнована інфраструктура та пошкодження органічних полів через бойові дії;
- знищення об'єктів інфраструктури та ланцюгів постачання;
- значне зростання цін на добрива, паливо та логістику;
- брак робочої сили через мобілізацію та евакуацію жінок;
- низька купівельна спроможність населення та, як наслідок, зменшення попиту на органічну продукцію.

Разом зі скороченням виробництва органічної сільськогосподарської продукції відбулося також зниження споживання органічної продукції власного виробництва на внутрішньому ринку, яке й до війни було на дуже низькому

рівні — в середньому майже 11,5% виробленої органічної продукції залишалося для споживання на внутрішньому ринку, решта йшла на експорт. У 2022 році цей показник зменшився до 7,3%. Обсяги споживання органічної продукції в 2022 році становили 6 280 тонн, що на 35,8% менше порівняно з 9 780 тонн у 2021 році (табл. 1). У доларовому еквіваленті падіння становило 47,9% — з 33 млн дол. США до 17,2 млн дол. США. Для порівняння, в країнах ЄС показник споживання в 2022 році становив 48,2 млрд дол. США, або 107,3 дол. США на одну людину.

Ці дані свідчать про суттєве зменшення споживання органічної продукції в скрутні часи, що стало наслідком зниження купівельної спроможності населення через різке падіння доходів і, відповідно, зменшення попиту на органічну продукцію, зокрема через переміщення значної кількості українців до інших областей чи за кордон та порушення ланцюгів постачання через зруйновану інфраструктуру. Навіть розуміючи переваги органічних продуктів, люди не мають можливості їх купувати. Звідси виникає ще одна проблема — експортоорієнтовані товаровиробники, які не зацікавлені в запровадженні повного циклу “виробництво — переробка — реалізація” [8; 9].

Аналіз ринку в 2023 році: початок відновлення. Незважаючи на війну, органічний ринок у 2023 році почав відновлюватися швидкими темпами порівняно з 2022 роком. За даними оперативного моніторингу Міністерства аграрної політики та продовольства України, зібраними від органів іноземної сертифікації, які сертифікували органічне виробництво та обіг органічних продуктів в Україні, площа

Таблиця 1

Обсяги споживання та експорту органічної продукції власного виробництва, 2018–2023 рр.

Роки	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Спожита органічна продукція, тонн	6 700	7 350	8 778	9 780	6 280	7 257
Еквівалент, млн дол. США	21	24	26	33	17,2	27
Експортована органічна продукція, тонн	390 000	469 000	332 000	261 000	245 600	189 000
Еквівалент, млн дол. США	157	189	204	222	219	139
Разом, внутрішній + зовнішній ринки, млн дол. США	178	213	230	255	236	166
Частка експортованої органічної продукції, %	88,2	88,7	88,7	87,1	92,7	83,7
Частка спожитої власної органічної продукції на внутрішньому ринку, %	11,8	11,3	11,3	12,9	7,3	16,3

Джерело: [7].

сільськогосподарських земель під органічним виробництвом у 2023 році та в перехідному періоді становила 471 176 га. Зокрема, площа з органічним статусом становила 390 923 га, що вже перевищило довоєнний показник на 10,37%. Загальна кількість операторів становила 481, зокрема 383 сільськогосподарських виробники, що на 8,9% та 8,3% відповідно менше, ніж у 2021 році [4].

Таке зростання відбулося завдяки впровадженню органічного законодавства України в повному обсязі та початку роботи двох державних реєстрів у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. У травні 2023 року Національне агентство з акредитації України видало перший сертифікат сертифікаційному органу ТОВ “Органік Стандарт”. У червні того ж року Міністерство аграрної політики та продовольства України зареєструвало компанію в Державному реєстрі органів сертифікації у сфері органічного виробництва. Це надало компанії право розпочати сертифікацію органічного виробництва та обігу відповідно до українського законодавства. 17 серпня 2023 року було відкрито Державний реєстр операторів, які здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції [2].

Рішення ЄС про скасування ввізних мит на українську продукцію, що експортується до ЄС, стало вирішальним для сприяння експорту органічної продукції з України. Крім того, вперше з 2015 року Україна була виключена зі списку країн, до яких застосовуються додаткові заходи контролю щодо органічної продукції, яка імпортується до ЄС. Це значно спростило процес експорту органічної продукції, оскільки

зменшує витрати на додаткові перевірки, відбір зразків та аналіз [2].

Незважаючи на ці позитивні кроки, поки не відбулося збільшення продажу органічної продукції на зовнішньому ринку. Якщо в 2022 році обсяг продажу на зовнішньому ринку майже не змінився порівняно з 2021 роком, то в 2023 році було поставлено всього 189 000 тонн продукції на загальну суму 139 млн дол. США, що на 22,8% та 36,5% менше, ніж у 2022 році [7; 10]. Однак цей показник має відкладений ефект — у 2022 році органічні виробники продавали ще вирощену частину продукції врожаю 2021 року. Тому, на нашу думку, показники експорту органічної продукції в 2024 році мають збільшитися.

Якщо аналізувати ринок органічної сільськогосподарської продукції ЄС, то, відповідно до звіту Єврокомісії, Україна займає п'яте місце серед найбільших постачальників органічної агропродовольчої продукції до ЄС з-поміж 125 країн. У 2023 році частка української органічної продукції в загальному обсязі імпорту до ЄС становила 7%. Для порівняння, в 2022 році Україна займала 3-тє місце, що становило 8% від загального обсягу імпорту до ЄС.

Україна є ключовим постачальником органічних зернових та олійних культур, а з 2023 року — також фруктів та ягід (табл. 2, рис. 3). Ці категорії становлять значну частину імпорту з України до ЄС, забезпечуючи стабільність і різноманіття органічної продукції на європейському ринку.

Негативною динамікою експорту продукції стала концентрація зовнішніх продажів органічної продукції в одному регіоні. Так, 99% експорту органічної продукції в 2023 році припадало на країни Європи [8], з яких 92% — на ринок ЄС.

Таблиця 2

Динаміка постачання органічних зернових та олійних культур до країн ЄС за 2021–2023 рр.

Назва продукції	2021		2022		2023	
	тис. тонн	млн дол. США	тис. тонн	млн дол. США	тис. тонн	млн дол. США
Кукурудза	80,0	22,0	95,7	27,3	68,4	19,3
Соя	65,0	59,0	33,7	33,0	44,2	35,4
Пшениця	29,0	14,3	26,3	8,4	14,3	4,4
Чорниця заморожена	9,0	19,0	7,8	25,3	7,5	16,1
Ріпак	12,0	10,5	5,2	3,6	4,3	4,3
Олія соняшникова	10,5	24,9	18,1	43,3	4,8	7,5
Макуха соняшникова	14,0	9,1	13,2	10,1	11,7	10,4
Соняшник	4,0	2,7	13,0	9,7	7,2	5,1
Інша продукція	36,5	61,1	27,4	57,2	26,6	36,0
Разом	260,0	222,0	240,0	218,0	189,0	139,0

Джерело: [10].

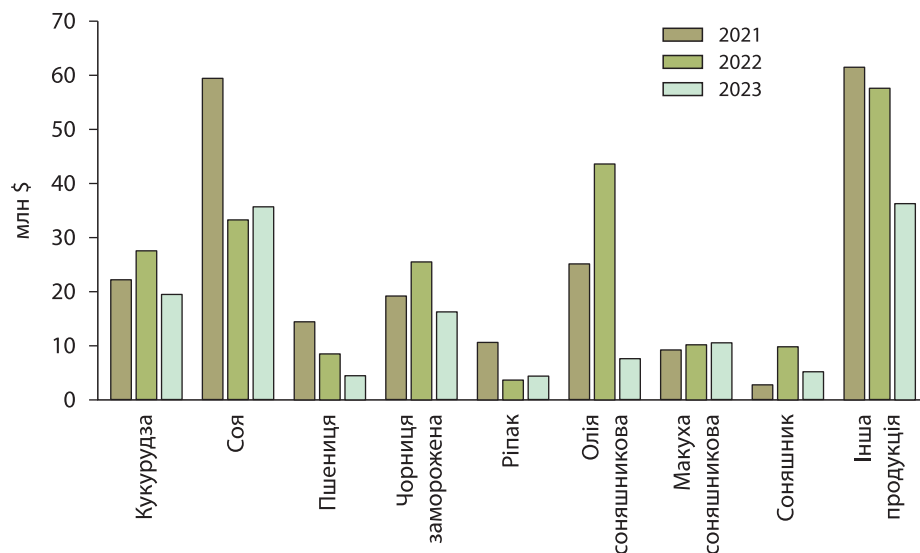


Рис. 3. Динаміка постачання органічних зернових та олійних культур до країн ЄС за 2021–2023 рр. Джерело: [10].

Для порівняння, в 2021 році показник експорту до країн Європи становив 82%, а доля Північної Америки — 17%, що відповідало еквіваленту 38 млн дол. США. Тому одним із головних завдань на майбутнє має бути відновлення втрачених позицій і вихід на нові ринки збуту (Північна Америка, Азія, Африка тощо).

Заслугує на увагу адаптація органічного виробництва в умовах війни з огляду на географічний простір, що має характеризуватись якісними ґрунтовими показниками та екологічним станом. Провідну роль тут відіграє ґрунт, який забезпечує живлення сільськогосподарських культур в органічному вироб-

ництві водою, сполуками хімічних елементів і сприяє покращенню засвоєння сонячної енергії у формі біомаси органічної продукції. Це забезпечує високу ефективність у гармонізації еколого-економічних і соціальних цінностей у виробництві органічної продукції. Крім того, альтернативні підходи в технології органічного виробництва спрямовані на розвиток нових напрямів, пов'язаних із біодинамічними, біологічними, мікробіологічними та іншими системами для подолання наслідків війни. Водночас ці компоненти є критичними для забезпечення потреби людей у харчових продуктах і створенні матеріальних та духовних благ.

Органічне виробництво — це важливий елемент природокористування в агроєкосистемах. Його складність та узгодженість є результатом створення якісних компонентів людиною в процесі виробництва відповідно до її потреб. Найхарактерніша риса цього процесу — здатність адаптуватися до змінюваних сучасних вимог, що закладені в основі виробництва органічної продукції з урахуванням міжнародних стандартів і вимог внутрішнього споживача. Змінюються умови виробництва, структура його підпорядкованості, а також виникають нові проблеми, що потребують адаптації.

Через свої особливості органічне виробництво завжди було і є найбільш вразливим до суспільних негараздів, природних чинників, різних надзвичайних подій, катаклізмів тощо. У нинішньому тисячолітті насамперед це стосується проблем глобального потепління, збереження родючості ґрунтів, забезпечення екологічно безпечного та ощадливого ведення органічної діяльності. Особливо гострими є поточні виклики сучасного стану вітчизняного аграрного сектору економіки, передусім пов'язані з війною в Україні [11].

Для подальшого розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні та його адаптації до нових умов необхідно вирішити такі завдання:

- державна допомога фермерським господарствам та виробникам органічної продукції з використання міжнародного досвіду (субсидії, дотації, доступ до кредитів), особливо тим, хто постраждав від бойових дій, зокрема, на відновлення пошкоджених ґрунтів та їх повернення в органічний статус;
- зниження витрат на експертизу та сертифікацію ділянок селянських і фермерських господарств;
- створення сприятливих умов для залучення інвестицій в органічне сільське господарство;
- маркетингова підтримка виробників та увага до пропаганди здорового способу життя і проблем культури харчування;
- підвищення обізнаності населення щодо органічної продукції;

- організація співпраці наукових установ з виробниками органічної продукції (круглі столи, конференції, дні поля, семінари тощо);
- забезпечення впровадження новітніх технологій у виробництво органічної сільськогосподарської продукції як при переході до органічного виробництва для мінімізації збитків, так і при органічному землеробстві для підвищення продуктивності виробництва органічної сільськогосподарської продукції.

Останній пункт має особливе значення, оскільки проблеми перехідного періоду, зокрема зниження врожайності (до 30–50%) в перші роки переходу та великі витрати на відновлення природної родючості ґрунту, відштовхують виробників від переходу на органічне виробництво. Наукові установи та вчені мають стати тим локомотивом, який покаже шлях до підвищення прибутковості господарств при переході до органічного сільськогосподарського виробництва.

ВИСНОВКИ

Отже, незважаючи на війну, ринок органічної сільськогосподарської продукції почав відновлюватися швидкими темпами, хоча ще не досяг довоєнних показників. Про це свідчить як падіння обсягів споживання органічної сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку, так і зниження експортних показників. Однією з головних проблем є низька купівельна спроможність населення, що залишає товаровиробників орієнтованими на експорт. Окрім того, відсутність державної допомоги не стимулює сільськогосподарських виробників переходити на органічне виробництво.

Подальший розвиток органічного виробництва в Україні збільшить перспективи експорту сільськогосподарської продукції, покращить екологічну ситуацію в країні та сприятиме зростанню ВВП і доходів домогосподарств.

Для збільшення попиту на органічну продукцію необхідно на внутрішньому ринку впроваджувати ефективну маркетингову політику, стимулювати розвиток за підтримки держави та організовувати органічне виробництво відповідно до міжнародних вимог і стандартів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 року № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.01.2025).
2. Хаєцька О.П., Удалов Д.М. Сучасні аспекти розвитку органічного сільського господарства України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-107>
3. Площа сільськогосподарських угідь в Україні з органічним статусом — 246126 га. *Агроперспектива*. 2024. URL: <https://www.agroperspectiva.com/ru/news/190826> (дата звернення: 12.01.2025).
4. Площі під органічним виробництвом 2016–2023. *OrganicInfo*. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organic-land-2016-2023/> (дата звернення: 13.01.2025).

5. Внутрішній ринок органічної продукції в Україні, 2022 рік. *OrganicInfo*. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/ua-organic-market-overview-2022/> (дата звернення: 12.01.2025).
6. Аналіз українського органічного сектору. 8 місяців від початку повномасштабної війни в Україні. Жовтень 2022 року. Проведений ДУ “Офіс з розвитку підприємництва та експорту”, національним проектом Дія. Бізнес та ін. 39 с. URL: https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2022/11/Ukrainian-Organic-Sector-Analysis_Oct2022_UA.pdf (дата звернення: 13.01.2025).
7. Продажі органічної продукції за 2016–2023: зовнішній ринок. *OrganicInfo*. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/export-market-2016-2023/> (дата звернення: 13.01.2025).
8. Мамалига С.В., Шуляк О.В. Розвиток ринку органічної продукції в Україні. *Трансформаційна динаміка розвитку агропромислового виробництва*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Вінниця, 25–26 квітня 2013). ВНАУ, 2013. С. 162–165.
9. Мамалига С.В. Маркетингове забезпечення ринку органічної продукції в Україні. *Трансформаційна динаміка розвитку агропромислового виробництва*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 7–8 травня 2015 р.). ВНАУ, 2015. С. 59–63.
10. Експорт української органічної продукції (2023 рік, огляд). *OrganicInfo*. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/ua-organic-export-2023/> (дата звернення: 13.01.2025).
11. Гадзало Я.М. Вітчизняне сільське господарство в сучасних умовах: виклики та шляхи їх подолання. Доповідь на сесії Загальних зборів Національної академії аграрних наук України 29 листопада 2023 р. К.: ННЦ “Інститут аграрної економіки”, 2023. 58 с.

THE STATE AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF THE MARKET OF ORGANIC AGRICULTURAL PRODUCTS IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF WAR

Drebot O.

Doctor of Economics Sciences, Professor, Academician of NAAS
Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (Kyiv, Ukraine)
e-mail: drebot_oksana@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2681-1074>

Melnykov O.

Postgraduate student
Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (Kyiv, Ukraine)
e-mail: alexej.mln@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3710-9152>

The article explores the problems and prospects for the development of the Ukrainian organic agricultural market in the context of war. The current state of the organic agricultural market for 2021–2023 is analyzed. The impact of the war on organic agriculture is considered, in particular, the dynamics of the number of organic operators and the area of organic land is analyzed. The export of agricultural products for 2021–2023 is analyzed. It is established that the main problems and challenges for the organic market of Ukraine at the beginning of the war were the destruction of infrastructure and supply chains, damage to organic fields as a result of hostilities, a decrease in demand for organic products, and imperfect organic legislation. The authors outline measures aimed at restoring the lost positions, among which the key ones are the full implementation of the organic legislation of Ukraine and the launch of two state registers in the field of organic production, circulation and labeling of organic products. The tasks that need to be implemented for the further development of organic agricultural production in Ukraine are identified. The article highlights the importance of soil properties in organic production, as they contribute to the supply of water and nutrients to crops, as well as to the absorption of solar energy by plants. Their systemic effect allows for the efficient use of the top fertile layer of soil in which plants grow. In general, the relevance of the topic is due to the need for organic agricultural producers to adapt to the conditions of war.

Keywords: organic agriculture, competitiveness, labeling, analysis, export, fertile soil, solar energy.

REFERENCES

1. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 179 “Approval of the National Economic Strategy for the period up to 2030”. (2021, March). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
2. Khaietska, O.P., Udalov, D.M. (2024). Modern aspects of the development of organic agriculture in Ukraine during the war. *Economy and society*, 65. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-107>
3. The area of agricultural land in Ukraine with organic status is 246126 hectares. *Agroperspective*. (2024). Retrieved from <https://www.agroperspectiva.com/ru/news/190826>
4. Areas under organic production. *OrganicInfo*. 2016–2023. (n.d.). Retrieved from <https://organicinfo.ua/infographics/organic-land-2016-2023/>
5. Domestic market of organic products in Ukraine. *OrganicInfo*. 2022. (n.d.). Retrieved from <https://organicinfo.ua/infographics/ua-organic-market-overview-2022/>
6. Analysis of the Ukrainian organic sector. 8 months since the beginning of the full-scale war in Ukraine. (2022, October). The SE “Office for Entrepreneurship and Export Development”, the national project Diya. Business and

- others. Retrieved from https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2022/11/Ukrainian-Organic-Sector-Analysis_Oct2022_UA.pdf
7. Sales of organic products for 2016–2023: foreign market. (n.d.). *OrganicInfo*. Retrieved from <https://organicinfo.ua/infographics/export-market-2016-2023/>
 8. Mamalyha, S.V., & Shuliak, O.V. (2013). Development of the organic market in Ukraine. In *Transformational dynamics of agro-industrial production development*: collection of materials of the International scientific and practical conference (pp. 162–165). Vinnytsia: VNAU.
 9. Mamalyha, S.V. (2015). Marketing support of the organic market in Ukraine. In *Transformational dynamics of agro-industrial production development*: collection of materials of the International scientific and practical conference (pp. 59–63). Vinnytsia: VNAU.
 10. Exports of Ukrainian organic products. *OrganicInfo*. (2023). Retrieved from <https://organicinfo.ua/infographics/ua-organic-export-2023/>
 11. Hadzalo, Ya.M. (2023). Domestic agriculture in modern conditions: challenges and ways to overcome. Report at the session of the General Meeting of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ДРЕБОТ Оксана Іванівна, доктор економічних наук, професор, академік НААН, директор, Інститут агроекології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, Україна, 03143; e-mail: drebot_oksana@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2681-1074>).

МЕЛЬНИКОВ Олексій Васильович, аспірант, Інститут агроекології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, Україна, 03143; e-mail: alexej.mln@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3710-9152>).

Новини

Новини

Новини • Новини • Новини

12 українських громад візьмуть участь у проєкті з планування кліматичної нейтральності SUN4Ukraine. Серед цих громад — Вінниця, Дніпро, Звягель, Калусь, Київ, Конотоп, Миколаїв, Нововолинськ, Первомайськ, Харків, Чернігів, Чернівці. Ці міста були обрані з-поміж 105 громад, які подали заявки на участь у проєкті SUN4Ukraine, що має на меті досягнення кліматичної нейтральності не пізніше 2050 року.

Через SUN4Ukraine ми можемо передати цінний досвід Місії міст щодо впровадження, управління та фінансування кліматичних заходів і трансформації міст. Стала мережа кліматично нейтральних міст України (SUN4Ukraine) — це чотирирічний проєкт, який за дорученням Європейської комісії долучає українські міста до Місії ЄС для міст. SUN4Ukraine покликаний підтримувати українські міста на шляху до кліматичної нейтральності. Забезпечуючи технічну підтримку та можливості для підвищення спроможності, адаптовані до конкретних особливостей громад, SUN4Ukraine допомагає громадам розробляти та інтегрувати Плани кліматичної нейтральності у свої стратегії відновлення. Проєкт також сприяє обміну знаннями, об'єднуючи українські міста в пари з іншими містами, що беруть участь у Місії ЄС з кліматично нейтральних та розумних міст.